

Nr 273.

Av herr **Fehr**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning m. m.

Arméförvaltningens uppgifter böra i stort sett vara trenne, nämligen:
att — i samverkan med chefen för hären och de olika truppslagsinspektörerna — sörja för arméns tekniska utveckling,
att förbereda industriens utnyttjande vid krigstillfälle, samt
att ombesörja fredsförvaltningen.

Nuvarande organisation gynnar den tekniska utvecklingen i vad avser artilleriet och ingenjörtrupperna, men försvårar ett rationellt förberedande av krigsindustrien samt gör fredsförvaltningen relativt komplicerad.

Sagda organisation daterar sig från en tidpunkt, då behovet av industriens utnyttjande för arméns materieförsörjning icke förelåg, eller åtminstone icke insågs, och då endast tvenne truppslag voro i mera framträdande grad beroende av sin speciella materiel. Under sådana förhållanden är det naturligt, att dessa båda truppslag, artilleriet och ingenjörtrupperna, inom arméförvaltningen erhållit var sitt departement vid sidan om de för ombesörjande av samtliga truppslags avlöning, beklädnad, förplägnad, sjukvård m. m. särskilt avsedda departementen.

De övriga truppslagens dåtida materielutrustning motiverade säkerligen icke för dem särskilt avsedda materieldepartement inom arméförvaltningen. Att omsorgen om deras beväpning var överlämnad till artilleridepartementet, kan väl tolkas som ett uttryck för hänsynstagande till tekniska faktorer. Att den sedermera för de olika truppslagen — utom ingenjörtrupperna — införda pionjär- och signalmaterielen anförtroddes åt artilleri- och intendentsdepartementen i stället för åt det härför tekniskt sett mera lämpade fortifikationsdepartementet, måste däremot uppfattas såsom dikterat av hänsyn till fredsförvaltningen. Också har denna anordning visat sig i tekniskt avseende medföra olägenheter.

Man finner sålunda, att redan på detta stadium förekom en dualism mellan å ena sidan tekniska, å andra sidan förvaltningshänsyn.

I den mån infanteriet under och efter världskriget blivit i allt högre grad materielbetonat, har den bestående organisationen ansetts försvåra tillgodoseendet

av sagda truppslags intressen, och avsåndrandet av ett särskilt organ för desamma har påyrkats. En sådan åtgärd skulle givetvis innebära ett ytterligare steg på den truppslagsvis ordnade förvaltningens väg.

Samtidigt har emellertid insikten om arméns beroende av landets industri trängt igenom och föranlett energiska yrkanden på arméförvaltningens omorganisation på rent tekniska grunder.

Till dessa båda nytillkomna faktorer måste hänsyn nu tagas. Då desamma — som ovan framhållits — ställa olikartade krav på arméförvaltningens organisation, bliver den förut omnämnda dualismen ytterligare skärpt, och betydande svårigheter möta för ernående av en organisation, som på ett tillfredsställande sätt motsvarar alla föreliggande önskemål.

1926 års beredning — på vars förslag den nu föreliggande propositionen i hudsak bygger — ville i första hand tillgodose materielanskaffningen i krig och uppgav sig fördenskull eftersträva en organisationsform, som vilade på tekniska grunder.

Denna strävan borde hava resulterat i att *all* för mobiliserade truppförband och formationer avsedd materiel hänfördes till ett och samma departement, som efter tekniska och industriella grunder vore indelat i ett antal byråer, och inom vilket funnes *ett* särskilt för industriens utnyttjande avsett organ.

Propositionen har emellertid icke konsekvent fullföljt en dylik tankegång, utan söker att samtidigt tillgodose dels tekniska, dels vissa truppslags intressen och kommer på så sätt fram till en kompromissartad organisation, som synes innebära en i någon mån ökad möjlighet för tillgodoseendet av infanteriets materielintressen och ett obetydligt steg mot krigsanskaffningens rationalisering.

Även om den föreslagna organisationen sålunda innebär vissa mindre förbättringar, medför den emellertid samtidigt betydande olägenheter, vilka bliva kännbara särskilt för ingenjörtrupperna och beträffande de materielslag, av vilka dessa trupper för sin verksamhet i krig som i fred äro väsentligen beroende.

Ifrågavarande olägenheter uppkomma genom att den hittills inom fortifikationsdepartementet förefintliga *materielbyrån* föreslås överflyttad till vapendepartementet som dess ingenjörbyrå med uppgift att handlägga ärenden rörande signal-, pionjär- och ingenjörteknisk materiel samt ingenjörtruppernas fordon.

Häri genom överförs till vapendepartementet materielslag, som i tekniskt avseende hava föga gemensamt med den till vapendepartementet i övrigt hänförda materielen. De olyckliga följderna av denna åtgärd framstå särskilt tydligt i vad avser det *konstruktiva* arbetet, som förutsättes äga rum inom en för hela vapendepartementet gemensam konstruktionsavdelning. Inom denna skall sålunda utföras konstruktionen av krigsbromateriel, radiostationer m. m. d. under ledning av en avdelningschef, som med all sannolikhet kan förväntas vara vapentekniker, och som är närmast underställd fältygmästaren, vilken i sin egenkap av chef för artilleribyran måste vara vapentekniker. Det olämpliga i en sådan anordning torde ligga i öppen dag.

Statsrådet och chefen för försvarsdepartementet synes också hava tvekat inför tanken att hänföra den ingenjör- och signaltekniska materielen till vapendepartementet, och yttrar i propositionen (sid. 66) därom följande:

»Med hänsyn till den elektrotekniska industriens och verktygsindustriens särställning skulle det visserligen låta sig göra att utan större rubbning av de av beredningen framlagda och av myndigheterna gillade principerna förlägga ifrågavarande byrå till fortifikationsdepartementet.»

Att förslaget likväl innefattar sagda byrås överförande till vapendepartementet motiveras endast med följande uttalande:

»Men då det synes mest följdriktigt och konsekvent att, såsom beredningen föreslagit, inorganisera densamma i vapendepartementet, bör denna lösning även enligt min mening väljas.»

Detta uttalande torde åsyfta materielanskaffningen och fredsförvaltningen, i fråga om vilka uppgifter en begränsning av antalet anskaffande och förvaltande departement borde medföra vissa fördelar.

Som nedan kommer att påvisas, äro emellertid de i fråga om materielanskaffningen påräkneliga fördelarna av ringa värde. Vad åter angår fredsförvaltningen bör bemärkas, att arméns truppförband även vid den föreslagna organisationsformen äro underställda fortifikationsdepartementets förvaltning i vad avser kasernvårdsmateriel. Då vidare hänsynen till fredsförvaltningen ovillkorligen bör underordnas de krav, som arméförvaltningens tekniska uppgifter uppställa, torde de i förvaltningsavseende eftersträfvade fördelarna icke kunna anses uppväga de med propositionens förverkligande förenade olägenheterna för utvecklingen på de ingenjör- och signaltekniska områdena. Ty förvisso kan denna icke främjas av en organisation, inom vilken å dessa områden förekommande materielärenden komma att handläggas under en ledning, vars sakkunskap är inriktad å helt andra tekniska områden.

Vid denna frågas bedömande måste även uppmärksammas, att den möjlighet, som på det vapentekniska området förefinnes att för arméns räkning *direkt* utnyttja vid in- och utländska vapenfabriker utarbetade konstruktioner, icke i samma grad föreligger inom det militära ingenjörväsendet.

Enligt propositionen (sid. 61) böra de olika truppslagens speciella intressen företrädas bl. a. »av vederbörande inspektörer, vilkas staber borde vara på lämpligt sätt härför organiserade».

I anslutning till denna tvivelsutan riktiga tankegång föreslås bildandet av en utrustningsdetalj vid infanteriinspektionen, under det att den vid artilleriinspektionen förefintliga utrustningsavdelningen förutsättes fortleva.

Vad åter angår ingenjörtrupperna, som otvivelaktigt i högre grad än något annat truppslag äro beroende av sin speciella materiel och dess utveckling, bliver konsekvensen av propositionen, att den hittills vid fortifikationens huvudstation förefintliga materielavdelningen, som utgör ingenjörtruppernas organ för utrustningsfrågor, kommer att upphöra, enär den för densamma avsedda personalen överflyttas till vapendepartementets ingenjörbyrå.

Denna följd av den föreslagna anordningen är givetvis icke förutsedd, men bliver likafullt ett faktum, som bjärt kontrasterar mot den i propositionen angivna grundprincipen.

Därest propositionen skulle i detta avseende bifallas, bleve det nödvändigt att vid fortifikationens huvudstation organisera en särskild utrustnings- eller

materielavdelning, för vilket ändamål en kaderökning av minst två officerare vore erforderlig.

De olägenheter av den föreslagna organisationen, som ovan påtalats, skulle avlägsnas, om de för vapendepartementets ingenjörbyrå avsedda uppgifterna och materielslagen anförtroddes åt fortifikationsdepartementet.

Denna åtgärd kan genomföras utan den kaderökning, som enligt ovan bleve en oundviklig, om också förbisedd följd av i propositionen föreslagen organisation. Förklaringen till detta förhållande ligger däri, att arbetet såväl inom vederbörlig truppslagsinspektion (fortifikationens huvudstation) som den förvaltande myndigheten utföres av samma personal, varigenom dubbelarbete undviktes.

Mot det här framförda förslaget torde kunna göras tvenne invändningar av principiell natur, nämligen:

1) Chefen för fortifikationen förbliver såväl chef för ett materieförvaltande organ som truppslagsinspektör.

I detta hänseende är att märka, att chefen för intendenturkåren i propositionen förutsattes förbliva såväl departementschef som inspektör för intendenturtrupperna. Följaktligen kan denna invändning icke tillmätas någon egentlig betydelse.

2) Enhetligheten i fråga om materielens krigsanskaffning bliver sämre tillgodosedd än genom den i propositionen föreslagna organisationen.

Materielanskaffningen är redan enligt propositionen uppdelad på de två större materieldepartementen, till vilka dessutom de övriga departementen ansluta sig i vad avser anskaffningen av viss speciell materiel. Principen rörande enhetlighet har sålunda i propositionen redan för arméns vidkommande stannat vid blotta ord. Då härtill kommer, att marinens, flygvapnets, järnvägarnas och telegrafverkets m. fl. behov komma att göra sig gällande vid sidan av arméns, lär den eftersträfvade enhetligheten kunna betecknas som skäpligen illusorisk. I varje fall kan de ifrågavarande materielslagens hänförande till fortifikationsdepartementet icke rimligen betraktas som ett avsteg från en konsekvent upprätthållen princip, vilket för övrigt av statsrådet själv i det förut citerade yttrandet medgivits.

En rationalisering av krigsanskaffningen bör emellertid under alla omständigheter eftersträvas. De lofvärda ansatser härtill, som kunna utläsas ur samtliga i fråga om arméns centrala förvaltning utarbetade förslag, inklusive den föreliggande propositionen, äro dock för detta ändamål icke tillfyllest.

Däremot torde en i detta avseende betryggande ordning kunna vinnas, därest arméns hela krigsanskaffning centraliserades till ett och samma organ, exempelvis en industribyrå.

Ett dylikt organ, som jämväl bleve av stor betydelse för genomförande av erforderlig standardisering av de olika departementens materiel, synes kunna skapas utan extra kostnader genom att den å respektive departement för krigsindustriens förberedande avsedda, redan förefintliga personalen sammanfördes till en gemensam byrå, som lämpligen stode utanför de olika departementen

och som i sinom tid kunde överföras till rikskommissionen för ekonomisk förvarsberedskap.

Möjligheten för en dylik omorganisation av arméförvaltningen synes genom en särskild utredning böra undersökas, innan mera ingripande förändringar i detta ämbetsverks nuvarande organisation vidtagas.

På grund av vad ovan anförts får jag härmed hemställa,

att riksdagen i här berörda fråga måtte uttala sig för att den enligt propositionen till vapendepartementet hänfödda ingenjörbyrån måtte bibehållas inom fortifikationsdepartementet.

Stockholm den 4 april 1929.

Martin Fehr.